

7. Якуб'як Я. Солоспіви С. Людкевича // Українське музикознавство. Вип. 7, 1972. – С. 39 – 57.
8. Ярославич Л. Леся Українка и музыка: Автореферат дис. ... канд. искусствоведения. – К., 1972.

Eugenia Shumeych

A SPECIFIC OF READING OF POETRY OF LESYA UKRAINKA IS IN
CHAMBER-VOCAL CREATION OF THE UKRAINIAN COMPOSERS

In this article given it a short comparative analysis of romances of different Ukrainian composers on one poetic text of immortal poetess Lesya Ukrainka.

Key words: romance, comparative analysis, totality analysis, poetic text of Lesya Ukrainka, ukrainian chamber-vocal musik.

Ірина Шеремета

СТОРИНКИ ДО ЖИТТЄПИСУ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЛИСТУВАННЯ З РОДИНОЮ ЛИСЕНКІВ)

У статті розглянуто джерелознавчий аспект листування В. Барвінського з родиною Лисенків в контексті музикознавчого вивчення творчої постаті композитора.

Ключові слова: В. Барвінський, епістолярна спадщина, життєвий та творчий шлях, джерелознавство, українська музична культура.

Майже кожна музикознавча розвідка, присвячена В. Барвінському, розпочинається зі слів про трагічну долю композитора та констатацією того, що кінець ХХ ст. все ж приніс певне відшкодування українському митцеві, яке проявилось у виданні збірок його творів та ряду статей у музикознавчій літературі. Однак чи насправді ліквідовано усі «білі плями», пов'язані з творчістю Барвінського: виданням, виконанням, науковим осмисленням творів композитора? Та й сама силуетка композитора – людини багатогранної, із «високогуманною суспільною душею» та багатьма іншими якостями – чи вона добре znana кожному фахівцю музики, не кажучи про культурно зорієнтовану частину українського суспільства в цілому? В загальноукраїнському інформаційному просторі із когорти постраждалих внаслідок тоталітарного режиму діячів культури й мистецтва (і не лише мистецтва) більше відомі постаті Миколи Хвильового, Алли Горської, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола, Левка Лук'яненка та ін. Про музикантів відомо, на жаль, набагато менше.

У вивченні постаті В. Барвінського одним з найбільш актуальних є дослідження джерелознавчого характеру. Майже з усім джерельним матеріалом композитора – нотним, особистим, документальним, речовим – склалася ситуація, цілковито протилежна до прийнятої у цивілізованому світі. Так, якщо автографи одних авторів ретельно зберігаються й примножуються сучасниками і нащадками, то рукописи Барвінського були знищені за життя композитора. Про особисту бібліотеку, «включену» у фонди консерваторії, Барвінський згадував так: «У мене бібліотека не була дуже велика. (...) Однак було там багато того, чого тепер не дошукаєшся. Як оповідали мені, ноти і т. п. звалено в свій час в купу і там тягнули люди – хто хотів...» [1, 195]. Зберігав композитор і пам'ятні матеріальні речі музичної культури, які після повернення на батьківщину віднайшов тільки частково, відомості про це містяться в листах [1, 194]. Далекі не краща ситуація склалася з особистим документальним архівом – роки еміграції та гоніння на Барвінського відповідно позначилися на його цілісності й повноті. До того ж навіть саме зберігання листів чи автографів композитора було небажаним для адресатів. Тому багато з них врешті-решт «осідали» у закордонних приватних колекціях.

У зв'язку з цим найменше впорядкованим і дослідженим є епістолярій композитора. До сього-

дні в міру відшукування публікувалися лише окремі листи, об'єднані у невеликі групи: 2 листи К. Стеценку [6], кілька листів (а, власливо, конспекти з них) до учениці О. Пясецької з Мордовії [4], ряд листів до родини Лисенків та відкритий лист О. Корнійчуку [1, 175-222].

У поле зору нашого дослідження потрапили усі вищезазначені друковані листи Барвінського, однак основна увага була зосереджена на його листування із родиною Лисенків – воно є найбільш об'ємним (14 од.) та тривалим у часі (обіймає 1946-1963 рр.). В ньому композитор продовжує тривалу традицію тісного спілкування родин Барвінських та Лисенків, закладену ще в 60-х роках ХІХ ст. батьком О. Барвінським та М. Лисенком. Адресатами зазначених листів виступають син та внучка М. В. Лисенка – Остап Миколайович та Рада Остапівна. У двох листах згадується і дружина О. Лисенка – Марія Тимофіївна.

Листування митця з родиною Лисенків вперше побачило світ у 2004 р. Наклад збірника «Василь Барвінський. З музично-письменницької спадщини» (упорядник В. Грабовський), в якому воно надруковане, досить обмежений (всього 500 примірників). Це ще одна обставина, яка обґрунтовує наше звернення до такого роду матеріалу.

У чому ж цінність листування В. Барвінського для українського музикознавства?

Передусім як і кожен епістолярій він дає нам неоціненний матеріал – славнозвісний «дух часу», на основі якого можемо в новітніх умовах писати справжню історію культури (в даному випадку – історію музичного мистецтва України), а не перекомпльовувати чужі думки і здобутки.

На перший погляд епістолярний стиль Барвінського, зокрема представлений у листах до родини Лисенків, переважаний різним побутовим фактажем. Однак при більш детальному аналізі чітко простежується ряд тематичних напрямків, що досить систематично порушуються композитором у епістолярній спадщині і які далеко виходять за межі звичайної подієвої описовості. Упорядник збірника «Василь Барвінський. З музично-письменницької спадщини» В. Грабовський так окреслює коло порушуваних тем «недостатній розвиток української музики, відсутність її в європейському обширі, видавнича справа, педагогічна, концертно-музична ділянки... і невмиручі постапті тих особистостей, які навечно увійшли до космосу митця. Найперше – Микола Лисенко та його послідовники» [1, 8].

Першим напрямом, що, як своєрідне тло, дійсно присутній у всіх листах, ми виділяємо фактологічне наповнення, що стосується щоденного побуту Барвінського у сімейному колі. Монографія Стефанії Павлишин [5], яка вперше вмістила життєпис композитора, витримана в офіційно-стриманому тоні, а із тематичних біографічних напрямків дослідницею висвітлені переважно ті, що стосувалися творчого становлення Барвінського-композитора: дитинство, оточення, роки навчання, педагогічна та громадська діяльність. Зрозуміло, що про змаловання побуту опального митця, який після років поневірянь повернувся на батьківщину і переживав далеко не найкращі часи, не могло бути й мови у виданні, яке репрезентувало державну серію «Портрети українських композиторів».

Проте навіть «втаємничений» у перипетії долі Барвінського читач погано уявляє, наскільки ж у дійсності було складним становище композитора після повернення на батьківщину. Епістолярій дає змогу реставрувати стиль життя митця. У ньому Барвінський постає фізично ослабленою людиною, переслідуваний матеріальними труднощами, з безліччю домашніх обов'язків: постійною турботою про важкохвору лежачу дружину¹; необхідністю доглядати дім, який давно потребував дбайливого господарського ока тощо.

Про свої безконечні клопоти композитор з гіркою іронією писав: «Моя «домашня симфонія» (поки що це тільки текст, – музику, – якщо ще зможу, напишу пізніше) починається від того, що ще вчасним ранком...» [1, 178]. Далі йде детальний опис щоденних занять. Власне, цей лист до Лисенків (від 01. 04. 1960 р.) проливає найбільше світла на щоденне життя композитора.

До того ж сили поступово залишали його. Здоров'я, підірване мордовськими таборами, не раз нагадує про себе – про свій важкий фізичний стан Барвінський також пише у згаданому вище листі.

¹ Як і пише сам Барвінський: «Я маю тепер другу професію – вона поки що у мене може й головна – санітарка моєї дружини – міг би я претендувати і на звання старшого санітара, бо набув я у тій професії вже деякого досвіду та вправи – а то з початку все те робив я дуже незручно й невміло» [1, 179].

Офіційний життєпис митця замовчує, що на схилі літ доля Барвінського уподібнилася долі геніального Бетховена – композитор частково оглух: «Хоч я ще змалку недочував (зір у мене теж дуже поганий), то останнім часом я помітив, що стан слуху настільки поганий, що я майже не розумів, коли поруч хтось розмовляв» [1, 180]. Зайве коментувати, яким болем це обернулося у серці митця-композитора: «При слуханні радієвої музики, чи коли вдарю скільки тонів чи акордів на фортепіані – мої слухові враження якісь неповноцінні. (...) Все те мене дуже тривожить, хоча я і не можу цього перед дружиною виявляти» [1, 181].

До того всього спраглий за мистецьким життям Барвінський¹ відвідувати концертні заходи: «На концерти чи в оперний театр не ходжу (на превеликий жаль – стільки гарного можна тепер тут почути). Роблю це тільки у виїмкових випадках, коли коло дружини може хтось підходящий поди журувати. Навіть на останньому показі творів Львів. композиторів (хорові твори у виконанні «Трембіти») я не був» [1, 181].

Однак детальне змалювання побуту митця – не єдине, що можна відшукати у листах. Поряд з побутовим фактажем у них рельєфно проступає *психологічний портрет* відправника. Хоча виняткова інтелігентність, душевна чистота Барвінського – речі відомі для музикознавців. У листах, як і у спогадах сучасників, композитор постає щирим, відвертим, м'яким, безмірно ввічливим. Як влучно зазначив В. Грабовський, «в них не відчутно якоїсь душевної (не фізичної!) втоми, як і нема нарікань на свою долю, яка обійшлася з ним так жорстоко» [1, 8].

Разом з тим епістолярій задокументував ще одну маловідому рису характеру Барвінського – його глибоке шанування пам'яті померлих українських композиторів. Майже в половині листів містяться делікатні прохання відвідати їх могили і покласти квіти у пам'ятні дати П.Козицького, В.Косенка, М.Лисенка.

Листування Барвінського з родиною Лисенків містить багато цінних відомостей і про *творчість* композитора – історію створення (а швидше відтворення) частини творів композитора, додаткові дані про їх видання та виконання, окремі думки, що пояснюють ті чи інші композиторські задуми². Іноді у листуванні можна простежити власне бачення Барвінським своєї творчості.

Кожним своїм твором митець глибоко дорожив. Згадуючи знищені фортепіанний секстет, «Українську сюїту» та інші твори, Барвінський часто називав їх найкращими і глибоко переживав, чи зможе з пам'яті відтворити написане півстоліття тому. Навіть ігнорування режимом його як композитора та намагання не допустити творчість митця у скарбницю української музики хвилювали Барвінського куди менше, ніж загроза остаточно втратити свої твори: «Як я бачу з того, що пишеться в газетах та що чую в радіопередачах і ін. п., то твори мої стали тепер мертвими нотними картинками – і, мабуть, є чиясь директива мене як композитора цілковито ігнорувати. (...) Куди ж мені піднімати претензії з приводу затискування моєї і так нечисленної творчої спадщини. Я більш болю тим, що досі не зміг розшукати дуже значної частини моїх творів, от хоча б секстет для форт. і струн. Квінтету, присвяченого пам'яті Миколи Віталієвича, один з найбільш дорогих мені моїх творів» [1, 189].

Тенденція не визнання Барвінського як композитора була тривалою й цілеспрямованою і проявилася у різних галузях музичного життя – від вилучення його творів з концертних програм і до таврування в музикознавчій літературі. Так, в одному з листів композитор захищав свою творчість від кон'юнктурних нападок деяких музичних критиків: «В «Совет. музиці» якась жінка музиколог пише, що моїй музиці бракує схвильованості, чи щось в тому роді. Мені згл. моїм творам можна б багато іноді закинути – та не те, що їх не достає (...). Я знаю, що я пишу свої твори кров'ю мого серця і саме тут я чую більш, чим в чому іншому свою силу. Якщо дійсно моя музика цю даму не хвилювала, то тут хіба виконання не було на належному рівні» [1, 189].

Натомість Барвінський дуже уважно ставився до критичних думок про свою творчість компе-

¹ У листі з Мордовій до О.Пясецької (1956 р.) Барвінський гаряче просив: «Пишіть мені про все, що діється в музичному світі у Львові. – Я розумію і не вимагаю від нікого – переписки зі мною, я здаю собі справу з умов, - в яких живемо, але як це тільки можна, то пишіть або дайте знати про якісь музичні події» [4, 99].

² Так, в листі від 1.06.1960 р. Барвінський досить детально розповідає про особливості втілення програмності у вокально-симфонічній поемі «Портрет Леніна» [1, 182].

тентних і щирих композиторів та музикантів: «Мені не так залежить на прилюдному виконанні мого квінтету, як радше на цьому, щоб його прослухали перш за все у Київській Спілці композиторів – навіть в неофіційному порядку – так як для мене була б цінною думка моїх Київських колег, особливо Левка Миколаєвича, Бориса Миколаєвича, Пилипа Омеляновича (дуже мені жалко, що він уже не почує цього твору!) й інших теж і молодих композиторів та музикознавців (...), а то й охочих любителів музики» [1, 185]. Барвінський цікавився думками київських колег відносно кожного більшого твору, який виходив з-під його пера у ті роки.

Трагедії втрачених нот проступають лейтмотивом майже кожного листа Барвінського. Втрати були пов'язані не лише із трагічними подіями заслання композитора, а й, на жаль, із звичайною людською недбалістю. Апогеєм, що викликають щире людське співчуття, виступають перипетії, які трапилися з Барвінським напередодні довгожданого авторського концерту, про що безпристрасно (вже) розповідав митець: «Концерт мав відбутись з початком квітня – а тепер прийдеться перенести – може й після ферій (канікул – *I.III*) на вересень – місяць. В Празі копіюють мою «Укр. рапсодію», якої партитуру у Львові враз з голосовим матеріалом запропастив Я. Вошак. Партитуру «Його портрету», що її заніс М.Ф. Колесса в обком партії у Львові, теж досі не найшли. Челіст загубив голос віолонч. сонати – і щойно недавно найшов. Через те годі було почати репетиції. Я мушу ще інструментувати солоспів «Ноктурно» на слова І.Франка – бо партитура обох моїх пісень «Ноктурно» і «Сонет» загублені згл. не знаю, де є» [1, 214].

Ще один тематичний напрям, який чи не найповніше присутній у листуванні з родиною Лисенків, – *особисте ставлення Барвінського до Миколи Лисенка*. Постать Лисенка розглянута митцем на фоні *актуальних проблем українського музичного життя*.

Оцінка творчості Лисенка та ролі композитора у національному музичному мистецтві викладена Барвінським у його «Огляді історії української музики». Тому, здавалося б, щодо цієї проблеми епістолярій не може містити нових відомостей. Однак у листуванні Барвінського із родиною Лисенків відобразилося його особисте ставлення до визначного українського композитора. Вже сама життєва позиція Барвінського – палкого патріота та щирого громадянина – немалою мірою була зумовлена прикладом Лисенка. Про це опосередковано писав сам митець: «Багато дечому було б нам, композиторам, ще й сьогодні повчитись у великого Миколи Віталієвича, як смливо й без ляку про наслідки своїх слів – повчав він своїх земляків шанувати свою національну честь та рідну мову» [1, 197].

Ставлення Барвінського до Лисенка відзначалося глибоким пієтетом та пошаною, які проявлялися навіть у його означенні постаті визначного композитора. В одному із листів митець назвав Лисенка словами: «Той, хто в музичній творчості стоїть найбільш близько до Шевченківської музики» [1, 197]. Не меншою шанною пройнята поминальна телеграма Барвінського: «Клонимо голови перед світлою пам'яттю Великого композитора. Щирим серцем згадуємо члена славного роду Лисенків» [1, 202].

Кращі свої твори В. Барвінський вважав за честь присвятити класику української музики. Навіть більше, Барвінського хвилювало, чи гідний той чи інший твір такої високої посвяти¹, і він не раз запитував про це у нащадків Лисенка: «Головне, рад би почути Вашу й Остапа Миколайовича думку, чи вона (мова йде про «Українську сюїту» – *I.III*) надається для того, щоб її присвятити пам'яті Миколи Віталієвича з 50-річчям його смерті в наступному році» [1, 199].

У 1962 р. українська музична громадськість відзначала 120 років від дня народження та півстолітні роковини смерті М.Лисенка. У листах Барвінського відображено прагнення композитора докласти усіх зусиль до якомога повнішого, урочистішого обходження цих пам'ятних дат; а разом з тим звернено увагу на першочергові, на думку Барвінського, справи, які стоять перед українським суспільством по відношенню до творчості Лисенка, які безпосередньо кореспондують із рядом болючих проблем тогочасної музичної культури України.

Вшанування роковин Лисенка Барвінський вважав загальнодержавною справою і надавав їй

¹ А присвятивши М.Лисенку один з кращих своїх творів – фортепіанний секстет в цілому, Барвінський просив дозволу у його родини присвятити одну з частин пам'яті своєї покійної матері, оскільки робота над цією частиною збіглася з її смертю та великою мірою була зумовлена трагічними роздумами композитора [1, 210].

особливої ваги: «Основне, про що хочу писати – це справи, зв’язані з датами народження і смерті Миколи Віталієвича. І так до гідного вшанування цих дат взялися запізно, особливо ж, коли взяти постанову унесвітньої Ради Миру відзначити ці дати у *всесвітньому масштабі!* (виділення авт. – *I. III*). До цього треба було забратись до роботи не менше двох років наперед. То, мабуть, вийде так, що й не то у *всесоюзному*, але навіть в *республіканському* масштабах це не вийде *так, як треба!*» [1, 204]. Окремі слова Барвінського свідчать про безкомпромісну позицію митця у справах, пов’язаних з українською національною культурою. Так, деякі з його висловлювань були гострою критикою діяльності радянської влади в царині культури і досить вирізняються на фоні загально-літературної «критичності» Барвінського: «Український нарід Західної України, хоч і за часів німецької окупації, а все-таки гідно відсвяткував цю дату (мається на увазі річницю творчої діяльності М.Лисенка – *I. III*), а тепер за своєї влади не зуміє на те спромогтись!» [1, 207].

Далі в листі Барвінський викладає свої міркування щодо відзначення ювілею Лисенка у Західній Україні. Спектр пропозицій дуже широкий. По-перше, організація пересувної ювілейної виставки; причому композитор наголошував на тому, що необхідно провести її й у сільських місцевостях, а не лише по центральних містах. Наступним щаблем у відзначенні урочистих дат Барвінський вважав організацію різноманітних конкурсів. Композитор рекомендував, крім фортепіанного конкурсу імені Лисенка, який проводився в Україні, запровадити ще й конкурс солоспіву. Підхід митця до організації конкурсів не був суто формальним, про що можна пересвідчитися з одного листа, в якому композитор турбувався про висококваліфікованих й авторитетних членів журі: «Чому в складі конкурсного журі немає ні Левка Ревуцького, ні Бориса Миколаєвича? Чи навіть когось з Москви як Г.Нейгауза?» [1, 212].

Значна частина пропозицій Барвінського репрезентує його як музикознавця, оскільки стосується галузі музичної науки, історіографії, музичної критики, видавничої справи.

Барвінський гостро відчував брак нотних матеріалів М.Лисенка та музикознавчої наукової літератури про видатного українського митця, про що неодноразово писав у листах. Цю проблему митець розглядав на двох рівнях: внутрішньо-українському та загальносвітовому. Другий рівень – пропаганда постаті М.Лисенка (а разом з ним і всієї української музики) за кордоном; загальносвітовий контекст українського музичного мистецтва хвилював митця навіть набагато більше, ніж перший. Він радив випустити збірники найкращих творів Лисенка, які були б зорієнтовані на закордонного музиканта і які б популяризували ім’я та творчість Лисенка у Польщі, Чехо-Словаччині, Угорщині та інших країнах світу. Вступні та супроводжуючі статті у цих збірниках, наголошував Барвінський, обов’язково мали бути англійськими. Митець вболівав за те, щоби статті, присвячені ювілею Лисенка, з’явилися і в закордонних музичних виданнях [1, 207]. Неодноразово піднімалася митцем й проблема відсутності повноцінних матеріалів про українську музику у світових музичних енциклопедичних виданнях [1, 193].

Зі свого боку Барвінський прагнув заповнювати прогалини у музикознавчій літературі про Лисенка – мав намір (у віці 75 років!..) дослідити вплив Шопена на творчість українського композитора.

Ще однією нагальною справою вважав митець необхідність відкриття всеукраїнського музичного журналу. Започаткування такого вкрай необхідного видання Барвінський пропонував «підкрити» святкуваннями ювілею М.Лисенка: «Звертав я увагу, щоб в зв’язку з цими датами 120-річчя народження і 50 р. з дня смерті відновлено журнал «Укр. чи Радянська Музика». – Це було б якраз вказаним, хоча б по цій причині, що М.В. перший поклав наукові міцні підвалини і під розвиток укр. музикознавства і тій справі приділив велике значення і посвятив тій справі багато часу і труду. А то аж встидно признатись, що у В’єтнамі появилсь муз. журнал, а на Україні його немає! Я аж ніяк не можу цього зрозуміти, які причини чи перешкоди для цього на Україні» [1, 207].

Життєве кредо Барвінського – максимально зберігати і примножувати українську музичну культуру – проявилось і в його палкому вболіванні за долю історіографічних й біографічних матеріалів М.Лисенка, зокрема спогадів про святкування ювілею композитора в Галичині: «Я тільки жалю, що у нас ще й досі не списали точних спогадів про ювілейні свята Миколи Віталієвича у нас в Галичині... Я був тоді ще надто малим і не був свідком усього, а ті, що все те бачили і чули – вже

відійшли від нас. Була б велика шкода, якщо б усі ті неписані спогади – так і осталися не закріпленими для майбутніх поколінь» [1, 197]. (Напрошується порівняння – як варварські винищували пам'ять про самого Барвінського...). Митець займався збором матеріалів про Лисенка (спогади свого батька, листи Лисенка до Барвінських) та вислав їх до київського музею композитора [1, 202-203].

Одним з найбільш болючих питань для Барвінського було встановлення пам'ятника М.Лисенку. До цієї теми він неодноразово повертався у листах, розпитуючи Р.О. про хід цієї справи. Цікавило композитора буквально все – від його фінансування до термінів встановлення і вигляду пам'ятника.

У баченні Барвінським кола проблематики, пов'язаної з постаттю М.Лисенка, проявився широкий комплексний підхід. Митця хвилювало практично все – від організації конкурсів та встановлення пам'ятників до музикознавчих справ у найрізноманітніших їх проявах. У цьому проявляються риси, які ріднять його з іншими передовими українськими митцями того часу, насамперед із С.Людкевичем, який так само гостро реагував та відгукувався на найбільш актуальні проблеми сучасної йому музичної культури і запити часу [7, 203-206].

Отже, листування В.Барвінського з родиною Лисенків є цінним джерельним матеріалом у вивченні творчої постаті композитора і містить широкий спектр відомостей стосовно біографії, психологічного портрета, творчості митця, його думки про актуальні проблеми тогочасного музичного життя. У листах розкривається також оцінка Барвінським значення творчості Лисенка, йдеться про його різносторонні зв'язки з Великою Україною, про різнобічну діяльність митця у галузі популяризації української музики.

Наша розвідка – лише початкова спроба наукового опрацювання зазначеного масиву листів. Безумовно, комплексного вивчення потребує вся епістолярна спадщина. Маємо глибоку надію, що в недалекому майбутньому таке завдання стане можливим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінський В. З музично-письменницької спадщини: Дослідження, публіцистика, листи / Упор. В.Грабовський. – Дрогобич, 2004.
2. Василь Барвінський в контексті європейської музичної культури: Статті та матеріали / Упорядник О.Смоляк. – Тернопіль: Астон, 2003.
3. Василь Барвінський і українська музична культура: 36. статей / Упорядник О.Смоляк. – Тернопіль: Лілея, 1998.
4. Лесик Д. Листи Василя Барвінського з Мордовії // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Вип. VI. – Івано-Франківськ, 2004.
5. Павлишин С. Василь Барвінський. – К., 1990.
6. Філоненко Л. Два листи Василя Барвінського Кирилові Стеценку // Василь Барвінський в контексті європейської музичної культури: Статті та матеріали. – Тернопіль: Астон, 2003.
7. Шеремета І. Проблеми лисенкознавства у музикознавчих працях С.Людкевича // Українське музикознавство. Вип. 32. – К., 2003.

Iryna Sheremeta

THE PAGES TO BIOGRAPHY OF V. BARVINSKIY (ON THE BASES OF LETTERING WITH LYSENKO'S FAMILY)

This article elucidates the Barvinskiy's letters to Lysenko's family in context of investigation of composer's creation.

Key words: V. Barvinskiy, epistolary inheritance, biography, Ukrainian musik arts.